

VTT:n asiantuntijalausunto

U 74/2025 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan kilpailukykyrahaston perustamisesta, mukaan lukien puolustusalan tutkimuksen ja innovoinnin erityisohjelma

Talousvaliokunta 20.2.2026

VTT kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa. VTT on yksi Euroopan johtavista tutkimuslaitoksista ja Suomen suurin EU-tutkimusrahoituksen saaja.

VTT pitää kilpailukykyrahaston yleistä tavoitetta ja politiikkaikkunoiden teemoja kannatettavina. **VTT kannattaa lähtökohtaisesti U-kirjelmässä esitettyjä Suomen kantoja.**

U-kirjelmässä erityisen myönteisiä kirjauksia ovat:

- kilpailukyvyyn korostaminen ja sen **rahoituksen kasvattaminen**
- TKI- ja kilpailukykyrahaston rahoituksen tulee perustua **avoimeen kilpailuun** ja arviointikriteerien tulee painottaa **korkeaa laatua ja merkitystä EU:n kilpailukyvyille**
- **tiivis yhteys uuden kilpailukykyrahaston ja Horisontti Eurooppa -ohjelman välillä**
- **puolustus- ja kaksikäyttötarkoituksiin** kohdennettavan rahoituksen merkitys
- myönteinen suhtautuminen kilpailukykyä edistävien ohjelmien **yhdistämiseen**
- **murrosteknologioiden** korostaminen
- **komission ehdotuksen neljä politiikkaikkunaa ovat rajauksiltaan ja sisällöiltään oikeansuuntaisia**

Suomen kantojen lisäksi korostamme seuraavia asioita:

- **Teknologiainfrastruktuurit** (pilottilinjat, kehitys- ja demonstraatioympäristöt) ovat keskeisiä mahdollistajia, joiden avulla voidaan ylittää niin sanottu "kuolemanlaakso" – korkean riskin ja investointien vaihe, jossa teknologioita ja uusia ratkaisuja kypsytetään, demonstroidaan, pilotoidaan ja skaalataan kohti kaupallista hyödyntämistä. Tämä vaihe on tunnistettu yhdeksi EU:n suurimmista heikkouksista, ja siihen tulee tarttua myös Euroopan kilpailukykyrahastossa, ja mahdollistaa teknologiainfrastruktuurien strateginen ja suunnitelmallinen kehittäminen sekä laajempi hyödyntäminen.
- **Bioteknikka ja siihen pohjautuvat arvoketjut** puuttuvat Suomen kannasta. Bioteknikka on Suomenkin kannalta tärkeä murrosteknologia myös kestäväen ruokajärjestelmän rakentamisen näkökulmasta.
- EU:ssa lisätään strategiaan teknologioihin keskittyvien laajamittaisten kansallisesti yhteisrahoitettavien (**co-funding**) EU-hankkeiden määrää (esim. sirut, kvanttitekniikka, tekoäly, bioteknikka, puolustustekniikka ja avaruustekniikka). Näissä yhteisrahoitettavissa hankkeissa EU-rahoituksella katetaan noin puolet hankkeen budjetista, ja loput on katettava kansallisista lähteistä. **Suomeen tarvitaan ennakoitava kansallinen yhteisrahoituksen mekanismi.** Siten varmistetaan se, että suomalaiset organisaatiot voivat saada merkittävästi enemmän EU-rahoitusta ja päästä mukaan merkittäviin hankkeisiin strategisilla aloilla, joilla investoinnit kasvavat nopeasti ja jotka tarjoavat Suomelle huomattavan kasvumahdollisuuden.

VTT:n yksityiskohtaisemmat huomiot U-kirjelmään:

Konkreettinen linkitys kilpailukykyrahaston ja Horisontti Eurooppa -ohjelman välillä on varmistettava. Komission ehdotuksessa on moderni ja fokusoitu lähestymistapa TKI-toimiin niin, että korostetaan jatkumoa tutkimuksesta, tutkimustulosten käyttöönottoon ja investointeihin, mutta myös takaisinkytkentöjä tutkimukseen. TKI-politiikka ei saa olla täysin irrallinen EU:n keskeisistä tavoitteista ja EU:n teollisuuspolitiikasta.

VTT katsoo, että puolustusalan ja kaksikäyttöratkaisuihin liittyvä tutkimus ja kehitys ovat elintärkeitä EU:n puolustusvalmiuksien tukemiseksi. New Defence tarkoittaa ilmiötä, jossa puolustusmarkkinoille nousee alun perin siviiliteknologiaalähtöisiä yrityksiä, jotka voivat tuoda nopeutta, ketteryyttä ja innovaatioita perinteiseen puolustusteknologian kehittämiseen. New Defence ja kaksikäyttöteknologiat tarjoavat Euroopalle monia mahdollisuuksia ja siksi **onkin kannatettavaa, että puolustustutkimus ja -kehittäminen ovat osa ehdotettua kilpailukykyrahoituksen kokonaisuutta.** EU:n rahoitusvälineillä on tuettava kaksikäyttöisten ratkaisujen kehittämistä tehokkaasti ja tuettava kaksikäyttöteknologiaa kehittävien yritys- ja tutkimustoimijoiden osallistumista yhteiseurooppalaisiin tutkimus- ja tuotekehitysprojekteihin.

Suomen kannassa korostetaan, että kilpailukykyrahoituksessa tulisi huomioida koko ruokasektori. **Bioteknikka ja siihen pohjautuvat arvoketjut puuttuvat kuitenkin Suomen kannassa mainituista tärkeistä murrosteknologioista.** Bioteknikka voi auttaa vähentämään EU:n ulkoisia riippuvuuksia maatalous- ja elintarvikesektorilla. EU:n ruokajärjestelmän pitäisi olla rohkeasti uudistava ja uusimpia teknologioita ja ratkaisuja hyödyntävä. VTT katsoo, että uusien ruoantuotantoteknologioiden tarjoamia mahdollisuuksia on syytä hyödyntää kestäväen ruokajärjestelmän rakentamiseksi.

Rahoituskehusehdotukseen sisältyy yleinen 35 prosentin **ilmasto- ja ympäristötavoite.** VTT pitää tärkeänä U-kirjelmän kantaa, jonka mukaan ”Suomi katsoo, että rahoituskehityksellä tulisi jatkossakin tukea EU:n ilmastotavoitteiden saavuttamista komission esityksen mukaisesti.” Lisäksi VTT kannattaa U-kirjelmän painotuksia **ruokaan, luonnonvaroihin, ilmastoon ja ympäristöasioihin liittyvän tutkimuksen merkityksestä.**

VTT tukee vahvasti U-kirjelmän kantaa, jonka mukaan ”Horisontti Eurooppa -puiteohjelman ohella avoimen kilpailun ja hankkeiden **korkean laadun** tulisi olla lähtökohtana myös kilpailukykyrahaston rahoitukselle.” Arviointikriteerien tulee painottaa **korkeaa laatua ja merkitystä EU:n kilpailukyvyille.**

Kilpailukykyrahastoon liittyvissä uusissa instrumenteissa on pidettävä kunnianhimon taso korkealla. Myös VTT kannattaa Suomen näkemystä, että on erityisen tärkeää, että EU:n teknologia-alan edelläkävijöille suunnatut instrumentit ovat toimivia ja lisäarvoa tuottavia. VTT korostaa **TKI-työhön suunnattavien avustusten (grants) merkitystä.**

VTT painottaa sidosryhmien vaikutusmahdollisuuksia kilpailukykyrahaston toimeenpanossa. On tärkeää, että sidosryhmiä – elinkeinoelämästä tutkimus- ja teknologiaorganisaatioihin – kuullaan työohjelmien valmistelussa. On varmistettava, että rahaston ohjaus perustuu laajaan tietämykseen teknologioista ja Euroopan kilpailukykyrahaston kattamista aihealueista.

Politiikkaikkunoiden sisällöt vastaavat erittäin hyvin suomalaista osaamista ja Tutkimus- ja innovaationeuvoston vuoden 2026 alussa julkaisemia strategisia valintoja.

Politiikkaikkuna 1) **Puhdas siirtymä ja teollisuuden hiilestä irtaantuminen:**

Suomi suhtautuu varauksellisesti komission esittämään lähestymistapaan, jolla määriteltäisiin soveltamisalaksi tietyt teknologiat ja strategiset hankkeet. Listojen sijaan vaihtoehtona voi olla painottaa tavoitteita, joihin TKI-toiminnalla pyritään. Mahdollisten listojen on syytä olla riittävän laajoja ja joustavia.

Politiikkaikkuna 4) **Resilienssi ja Turvallisuus, puolustusteollisuus ja avaruustoiminta**

Resilienssin näkökulmasta VTT kannattaa yhteiskunnan kriisivalmiuden ja huoltovarmuuden tukemista. **Kilpailukykyrahastosta tulisi edistää toimia, jotka liittyvät kaikkiin raaka-aineisiin liittyviin vaiheisiin – etsinnästä, louhinnasta ja jalostuksesta aina kierrätykseen asti – ei pelkästään huoltovarmuuteen keskittyviä toimenpiteitä.** Suomen mineraaliklusteri on merkittävä tekijä Suomen taloudelle, ja osana sen toimintaa on kehitettävä innovatiivisia tuotteita, palveluja ja liiketoimintamalleja koko materiaalien arvoketjussa.

Teknologiainfrastruktuurit (pilottilinjat, kehitys-, ja demonstraatioympäristöt) ovat keskeisiä mahdollistajia, joiden avulla voidaan ylittää niin sanottu ”kuolemanlaakso” – korkean riskin ja investointien vaihe, jossa teknologia tai uudet ratkaisut kypsytetään, demonstroidaan, pilotoidaan ja skaalataan kohti kaupallista hyödyntämistä. Tämä vaihe on tunnistettu yhdeksi EU:n suurimmista heikkouksista, ja siihen tulee tarttua myös Euroopan kilpailukykyrahastossa, mahdollistaa teknologiainfrastruktuurien kehittäminen ja hyödyntäminen. Teknologia- ja pilotointi-infrastruktuurit ovat erityisesti tärkeitä pk-, startup- ja kasvuyrityksille. **Suomen kannassa korostetaan digitaalisia infrastruktuureja, mutta tutkimus- ja teknologiainfrastruktuurien merkitys on keskeinen myös muissa strategisissa teknologioissa ja niiden soveltamisessa eri tieteenaloilla.**

EU:ssa lisätään strategiaan teknologioihin keskittyvien laajamittaisten kansallisesti yhteisrahoitettavien (**co-funding**) EU-hankkeiden määrää (esim. sirut, kvanttiteknologia, tekoäly, bioteknologia, puolustusteknologia ja avaruusteknologia). Näissä yhteisrahoitettavissa hankkeissa EU-rahoituksella katetaan noin puolet hankkeen budjetista, ja loput on katettava kansallisista lähteistä. **Suomeen tarvitaan ennakoitava kansallinen yhteisrahoituksen mekanismi.** Siten varmistetaan, että suomalaiset organisaatiot voivat saada merkittävästi enemmän EU-rahoitusta ja päästä mukaan merkittäviin hankkeisiin strategisilla aloilla, joilla investoinnit kasvavat nopeasti ja jotka tarjoavat Suomelle huomattavan kasvumahdollisuuden.

Suomen kannassa tuodaan hyvin esiin tarve löytää tasapaino ”joustavuuden ja toisaalta ennakoitavuuden ja kurinalaisen budjetoinnin periaatteen välillä”. EU:n on tärkeää varautua mahdollisiin yllättäviin tapahtumiin ja tarpeisiin, ja rahoituskehyksen on tärkeää tarjota tähän keinoja. **Joustavuuden lisääminen rahoituskehyksessä ei saa kuitenkaan tarkoittaa EU:lle keskeisten prioriteettien rahoituksen ennakoitavuuden heikkenemistä** (esimerkiksi uudelleen-kohdentamalla muihin tarkoituksiin EU:n TKI-toimiin korvamerkittyä rahoitusta). Mikäli varojen uudelleen-kohdentamista tapahtuu, se ei saa toteutua Euroopan kilpailukyyn kannalta keskeisten ohjelmien rahoitusta leikkaamalla.

Yksi toistaiseksi vähän huomiota saanut näkökulma, on **kaupunkien aktiivinen rooli** innovaatioiden edistäjinä (rahoittajina, ostajina, kokeiluympäristöinä ja innovaatioekosysteemien kokoajina). Seuraavassa monivuotisessa rahoituskehyksessä tulisi luoda mekanismi suoralle yhteistyölle kaupunkien kanssa, edistää kaupunkien vetämiä tutkimus-, kehitys- ja innovaatiodemohankkeita EU- ja kansallisen rahoituksen tuella sekä varmistaa avoin ja jatkuva vuoropuhelu kaupunkien kanssa TKI-ratkaisuista. Tämä ulottuvuus puuttuu tällä hetkellä ehdotetusta Horisontti Eurooppa -ohjelmasta ja Euroopan kilpailukykyrahastosta.

beyond the obvious

Komissio ehdottaa rahoituskehiksen **kokonaistason** kasvattamista nykykauteen verrattuna. Komissio esittää lisäksi uusia omia varoja kehiksen tulopuolelle. Mikäli uusia omia varoja ei oteta laajasti käyttöön eikä toisaalta jäsenvaltioiden maksuosuuksia haluta kasvattaa, herää kysymys, miten neuvotteluiden edetessä rahoituskehiksen sisällä tullaan tekemään priorisointia ja painotuksia eri politiikka-alojen rahoituksen välillä. **Tässä yhteydessä VTT korostaa EU:n kilpailukyvyn, tutkimuksen ja innovoinnin sekä puolustuksen priorisointia ja niihin osoitettavien varojen varmistamista.**

VTT katsoo, että EU:n lisäarvoa luodaan **keskittämällä EU-rahoitus nykyistä selvästi vahvemmin eurooppalaisiin julkishyödykkeisiin**, kuten tutkimukseen ja kehitykseen, sisäiseen ja ulkoiseen turvallisuuteen sekä ilmastomuutoksen hillitsemiseen. **Komission ehdotus on vahva askel oikeaan suuntaan, sillä EU-tason politiikkaprioriteetit näkyvät selkeästi rahoituskehys-ehdotuksessa.**

Komission EU:n tulevaa rahoituskehystä koskevan ehdotuksen painotukset kilpailukyvyn ja puolustuksen vahvistamiseen vastaavat erittäin hyvin Suomen tavoitteita. Suomen vaikuttamisessa fokuksen pitäisikin olla siinä, miten varmistetaan näiden tavoitteiden toteutuminen ja se, että Suomi hyödyntää täysimääräisesti tulevan rahoituskehiksen tarjoamat mahdollisuudet.

Espoo 18.2.2026

Janica Ylikarjula
Vice President, International Affairs & Policy
VTT